

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारतनुं राजपत्र

विशेष
EXTRAORDINARY
भाग-८ खंड-१

PART VIII Section 1
भाग-८ विशेष-१

प्राधिकारसे प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्रधिकारसे प्रकाशित

नं.-१] नई दिल्ली, शनिवार 14 जनवरी, 1989/24 पौष, 1910, (शक) [खंड-६
No.-1] NEWDELHI, SATURDAY 14 JANUARY, 1989/24, PAUSH, 1910 (SAKA) [VOL.-6
अंक-१] नवी दिल्ली, शनिवार १४ अनुभुआरी, १९८९/२४ पौष, १९१० (शक) [विशेष-६

इस भागमें भिन्न पृष्ठ संख्या दी जाती है, जिसकी यह अलग संकलन के रूप में रखा जा सके

Separate paging is given to this Part in order that it
may be filed as a separate compilation.

આ ભાગને અલગ પાના નંબર આપેલ છે, જેથી તે અલગ સંગ્રહ તરીકે ક્ષમિત્ર કરી શકાય.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, 14 जनवरी, 1989/24 पौष, 1910 (शक)

(1) दि मेडिसिनल एन्ड टोयलेट प्रिपेरेशन्स (एक्साइझड्युटी) एकट, 1955 (सन 1955 का 16) (2) दि प्रोटेक्शन ओफ सिविल राइट्स एकट, 1955 (सन 1955 का 22) और (3) दि सोसायटीज रजिस्ट्रेशन एकट, 1960 (सन 1960 का 21) के निम्न लिखित गुજराती अनुवाद राष्ट्रपति के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और प्राधिकृत पाठ (केन्द्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (सन 1973 का 50) की धारा 2 के खंड (क) के अधीन ये गुजराती भाषा में उनके प्राधिकृत अनुवाद समझे जाएंगे।

(Price : Rs. 5-00)

નાગરિક હક રક્ષણ અધિનિયમ, ૧૯૫૫.

(સન ૧૯૫૫નો અધિનિયમ ક્રમાંક ૨૨)

[૮મી મે, ૧૯૫૫].

[સન ૧૯૮૬ના ડિસેમ્બર મહિનાની ૩૧મી તારીખે અમલમાં હોય તે પ્રમાણે]

અસ્પૃથતા (શુદ્ધ) સુધારા અને પ્રક્રીષ્ટ જેગવાઈ બાબતના અધિનિયમ, ૧૯૭૬ (સન ૧૯૭૬ના ૧૦૬) થી સુધ્ધારેલો.

અસ્પૃથતાની હિમાયત કરવા અને પાળવા માટે, તે અંગે જિબી થતી કોઈપણ બાધાનું પાલન કરવવા માટે અને તેને વગતી બાબતો અંગે શિક્ષા કરવવા માટેનો અધિનિયમ.

સંસદ ભારતના ગણરાજ્યના છઠ્ઠા વર્ષમાં નીચે પ્રમાણે અધિનિયમ કરે છે:—

૧. (૧) આ અધિનિયમ “નાગરિક હક રક્ષણ અધિનિયમ, ૧૯૫૫” કહેવાશે.

ટૂંકી સંશો,
વ્યાપિત અને
આરંભ.

(૨) તે સમગ્ર ભારતને લાગુ પડે છે.

(૩) કેન્દ્ર સરકાર રાજ્યપત્રમાં જહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરીને નક્કી કરે તે તારીખે, તે અમલમાં આવશે.

વ્યાપ્તા.

૨. આ અધિનિયમમાં સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય તો,—

(ક) “નાગરિક હકો” એટલે સંવિધાનની કલમ ૧૭થી “અસ્પૃથતા” નાભૂદ થવાના કારણે કોઈ વ્યક્તિને પ્રાપ્ત થતો કોઈ હક;

(કુ) “હાટેલ” માં ઉપાડારાંડ, બોજનગૃહ, નિવાસગૃહ, કોઝી હાઉસ અને કાંકેનો સમાવેશ થાય છે;

(ખ) “સ્થળ” માં મકાન, ઈમારત અને બીજાં બાંધકામ અને જગાનો સમાવેશ થાય છે અને તંબુ, વાહન અને વહીનું પણ તેમાં સમાવેશ થાય છે;

(ગ) “જહેર મનોરંજન સ્થળ” માં જે સ્થળમાં જહેર જનતાને પ્રવેશની દૂષ્ટ હોય અને જેમાં કોઈ મનોરંજન પૂરું પાડવામાં અથવા યોજવામાં આવતું હોય તેવા કોઈપણ સ્થળનો સમાવેશ થાય છે;

સ્પષ્ટદીકરણ:— “મનોરંજન” માં કોઈપણ પ્રદર્શન, પ્રયોગ, રમત, ઝડપ, અને બીજા કોઈ પ્રકારના આમોદ પ્રમોદનો સમાવેશ થાય છે;

(ધ) “જહેર ઉપાસના સ્થળ” એટલે જહેર ધાર્મિક ઉપાસના-સ્થળ તરીકે વપરાનું હોય તેવું અથવા કોઈપણ ધર્મ પાળનારી અથવા કોઈપણ ધાર્મિક સંપ્રદાયની કે તેના કોઈ પંથની વ્યક્તિઓને ધાર્મિક વિધિ માટે અથવા તેમાં પ્રાર્થના કરવા માટે સામાન્ય રીતે અર્પણ કરેલું હોય તેવું અથવા તે વ્યક્તિઓ દ્વારા ધાર્મિક વિધિ માટે અથવા તેમાં પ્રાર્થના કરવા માટે સામાન્ય રીતે વપરાનું હોય તેવું ગમે તે નામે ઓળખાનું સ્થળ;

અને તેમાં;

(૧) એવા કોઈપણ સ્થાનને લગતાં અથવા તેની સાથે જોડાયેલ તમામ જરૂરી અને ગૌણ દેવસ્થાનો;

(૨) ખાનગી માલિકીના જહેર ઉપાસના સ્થળના માલિકે જે જગાનો જહેર ઉપાસના સ્થળ તરીકે ઉપયોગ કરવાની હીકુતમાં દૂષ્ટ આપી હોય તેવું ખાનગી માલિકીનું જહેર ઉપાસના-સ્થળ; અને

(૩) ખાનગી માલિકીના ઉપાસના-સ્થળના માલિકે જહેર ધાર્મિક ઉપાસના-સ્થળ તરીકે વાપરવાની દૂષ્ટ આપી હોય તેવી જગા સાથે જોડાયેલી જરૂરી અથવા ગૌણ દેવસ્થાન;

(ધક) “ઠરવેલ” એટલે આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમોથી ઠરવેલ;

(ધખ) “અનુસૂચિત જાતિ” એ શબ્દનો અર્થ સંવિધાનની કલમ ઉક્કાના ખંડ (૨૪)માં જે અર્થ કરેલું છે તે જ થાય છે;

(२) “दुकान” एटेवे ने जगमां माल छूटक अथवा जग्थाबंध अथवा छूटक अने जग्थाबंध एवं बंने रीते वेचवामां आवतो होय ते जगा अने तेमां—

(१) ने जगाए कोई द्विषयो अथवा वेचनार माल वेचतो होय अथवा फरता वाहन के गाडामांवी माल वेचतो होय तेवा कोई स्थलनो;

(२) वेणीनी दुकान अने वाणिंदनी दुकाननो;

(३) ने स्थले ग्राहकोने सेवा आपवामां आवती होय तेवा कोई स्थलनो,

समावेश थाय छे.

३. ने कोई व्यक्ति “अस्पृश्यता” ने कारबु बीच कोई व्यक्तिने—

(१) ते व्यक्तिनो न धर्म पाणती अन्य व्यक्तिनो के तेमना कोई वर्गने माटे खुल्लु होय तेवा जहेर उपासना-स्थलमां, ते धर्म पाणती व्यक्ति तरीके दाखल थतां अटकवे; अथवा

(२) ते व्यक्तिनो न धर्म पाणती अन्य कोई व्यक्तिनो अथवा तेमना कोई वर्गने ने रीते अने जेटवा प्रमाणमां कोई जहेर उपासना स्थलमां उपासना के प्रार्थना करवानी के कोई धार्मिक विधि करवानी अथवा कोई पवित्र तणाव, कुवा, झरा, अरणां, नटी के सरोवरमां स्नान करवानी के तेना पाणीनो उपयोग करवानी छूट होय ते रीते अने जेटवा प्रमाणमां ते धर्म पाणती व्यक्ति तरीके तेम करतां अटकवे;

ते व्यक्ति, एक महिना करतां ओछी न होय अने छ महिना करतां वधारे न होय तेटली मुदतनी केहनी अने ओषधामां ओषध एक्सो इपिया अने वधारे वधारे पांचसो इपिया सुधीना दडनी शिकाने पान थये.

स्फटीकरण।—आ कलमना तथा क्लब ४ ना हेतुओ माटे बीद्र, शीघ्र के जैन धर्म पाणता वोको अथवा हिंदु धर्म तेना कोईपाण इपमां के लिक्षित इपमां पाणता वीरशेवा, विग्रामतो, आटिवासीओ अने ग्रन्त समाज, प्रार्थना समाज, आर्य समाज अने स्वामिनायायां संप्रदायना अनुयायीओ सहितना वोको हिंदुओ छे तेम गणाशे.

४. ने कोई व्यक्ति “अस्पृश्यता” ने कारबु कोई बीच व्यक्ति सामे—

(१) कोई दुकान, जहेर रेस्टोरां, होटेल अथवा जहेर मनोरंजन स्थलमां प्रवेश करवा अंगे; अथवा

(२) जहेर जनताना के तेना कोई वर्गना उपयोग माटे कोई जहेर रेस्टोरां, होटेल, धर्मशाळा, सराई अथवा मुसाफरभानामां राजेवा वासजु़ो अने बीच वस्तुओनो उपयोग करवा अंगे; अथवा

(३) कोई व्यवसाय करवा अथवा कोई कामकाज, वेपार के धधा करवा-अथवा कोई नोक्रीओ कमे राखवा अंगे; अथवा

(४) प्रजाना छिन्न वोकोने के तेमना कोई वर्गने, न नटी, अरणां, झरा, कुवा, तणाव, टांकी, नय अथवा बीज जग्गाशय अथवा कोई स्नानघाट, क्षेत्रस्तान, के स्थान, शौचनी संग्रह, रस्तो अथवा मार्ग अथवा बीज कोई जहेर विलारधामनो उपयोग करवानो अथवा त्यां प्रवेश करवानो हड होय ते नटी, अरणां, झरा, कुवा, तणाव टांकी, नय अथवा जग्गाशय अथवा स्नानघाट, क्षेत्रस्तान, के स्थान, शौचनी संग्रह, रस्तो अथवा मार्ग अथवा जहेर विलारधामनो उपयोग करवा अथवा तेमना त्यां प्रवेश करवा अंगे, अथवा

(५) चान्य भंडेणमांधी संपूर्णत : अथवा अंशतः निभावाती धर्मादा अथवा जहेर हेतु माटे वपराती अथवा जहेर जनता अथवा तेना कोई वर्गना उपयोग माटे समर्पित जग्गानो उपयोग करवा अथवा त्यां आवता जवा अंगे; अथवा

(६) जहेर जनताना अथवा तेना कोई वर्गना हायदा माटे करवा सभावती टस्ट हेठल कोई फ्रायदो भोगवा अंगे; अथवा

(७) कोई जहेर वाहननो उपयोग करवा अथवा तेमां प्रवेश करवा अंगे; अथवा

(८) गमे ते वाचामां रहेणाशनी जगा आधवा, खाप्त करवा के तेना भोगवटो करवा अंगे; अथवा

(९) जहेर जनता अथवा तेना कोई वर्ग माटे खुल्ली होय एवी धर्मशाळा, सराई अथवा मुसाफरभानामा उपयोग करवा अंगे; अथवा

(१०) कोई सामाजिक अथवा धार्मिक झटिल, प्रथा अथवा विधि पांडवा अथवा कोई धार्मिक, सामाजिक के सांस्कृतिक संरक्षणमां भाग बेवा अथवा ते काढवा चांगे; अथवा

(११) घरेलूं अने सुन्दर कपडांवत्तानो उपयोग करवा चांगे;

कोईपृष्ठ भावानुं पालन करावे तो, ते व्यक्ति येक महिना करतां शोधी न खेय अने ४ महिना करतां वधारे न खेय तेटवी मुदतनी केंद्री अने ओषधामां शोधा येकसो इपिया अने वधारेमां वधारे पांचसो इपिया सुधीनां दंडनी शिक्षाने पात्र थये.

स्फूर्तीकरणः— आकर्षणालेतुओमाटे “कोई भावानुं पालन कराववु” ये शब्दामां “अस्पृश्यता” ना करणे दर्शवाता कोईपृष्ठ लेट अवनो रामावेश थाय छे.

५. ने कोई व्यक्ति, “अस्पृश्यता”ने कारणे—

(३) कोई हेसिंगटन, द्वापानुं, शैक्षणिक संस्था अथवा कोई आत्मानु आहेर अनंता अथवा तेना कोई वर्जना क्षम्यादा माटे स्थापनामां आव्युं खेय अथवा निभावानुं खेय, तेवी हेसिंगटन, द्वापाना, शैक्षणिक संस्था अथवा आत्मायमां कोई व्यक्तिने दाखव करवानी ना पाडे; अथवा.

(४) उपर्युक्त कोई संस्थामां दाखव कर्या पछी, कोईपृष्ठ व्यक्तिने प्रत्ये लेटलाव दर्शवि तेवुं कोई कार्य करे;

ते व्यक्ति, येक महिना करतां शोधी न खेय अने ४ महिना करतां वधारे न खेय तेटवी मुदतनी केंद्री अने ओषधामां शोधा येकसो इपिया अने वधारेमां वधारे पांचसो इपिया सुधीना दंडनी शिक्षाने पात्र थये.

६. ने कोई व्यक्ति धंधाना सामान्य कम्भमां ने सम्ये अने स्थले अने शरतोये बीज व्यक्तियोने माल वेचातो खेय अथवा सेवा आपाती खेय ते सम्ये अने ते ५ स्थले अने शरतोये कोई व्यक्तिने “अस्पृश्यता” ने कारणे माल वेचावानी अथवा सेवा आपवानी ना पाडे, ते व्यक्ति येक महिना करतां शोधी न खेय अने ४ महिना करतां वधारे न खेय तेटवी मुदतनी अने शोधामां शोधां येकसो इपिया अने वधारेमां वधारे पांचसो इपिया सुधीना दंडनी शिक्षाने पात्र थये.

हेसिंगटन
वर्जना
दाखव कर-
वानी ना
पाडवा
माटेनी
शिक्षा.

माल वेच-
वानी अथवा
सेवा आप-
वानी ना
पाडवा
माटेनी
शिक्षा.

‘अस्पृश्यता’
मांची तिबा
थां बीज
गुना माटेनी
शिक्षा.

७. (१) ने कोई व्यक्ति—

(३) संविधाननीकवम १७हेठा “अस्पृश्यता” नाबुद थावाने कारणे कोई व्यक्तिने प्राप्त घता कोईपृष्ठहक्को आमव करतां तेने अटकवे,, अथवा

(४) येवा कोई हक वापरती वधते कोई व्यक्तिने पकवे, ईज करे, आस लापे, लाहयालु करे, अथवा अउच्युक्तवे अथवा अउच्युक्तवानी कोशिश करे अथवा कोई व्यक्तिने येवा कोई हक्को आमव कारणे पालवे, ईज करे, आस लापे अथवा तेने बहिर्भाव करे,, अथवा.

(५) भौ वक्तके वेजितशब्दाथी अथवा शेषाथी अथवा देणी शकाय येवी आकृतियोथी अथवावीज्ञ रीतेकोई व्यक्तिने अथवा कोई वर्जनी व्यक्तियोने अथवा सामान्य रीते, बांकोने गमे ते प्रकारे “अस्पृश्यतानुं पालन करवाने उने अन अथवा प्रोत्त्वाहन लापे; अथवा

(६) अनुसूचित गतिना सम्बन्धानुं “अस्पृश्यता”ने कारणे अपमान करे अथवा सामान्य करवानी कोशिश करे.

ते व्यक्ति, येक महिना करतां शोधी न खेय अने ४ महिना करतां वधारे न खेय तेटवी मुदतनी केंद्री अने शोधामां शोधा येकसो इपिया अने वधारेमां वधारे पांचसो इपिया सुधीना दंडनी शिक्षाने पात्र थये.

स्फूर्तीकरणः—(१) ने व्यक्ति—

(५) बीज कोई व्यक्तिने कोई मजान अथवा नमीन भाडे आपवानी ना पाडे अथवा तेने कोई मजान अथवा नमीन वापरवानी अथवा लेगवटो करवानी परवानगी आपवानी ना पाडे अथवा तेवी साथेव्यवहार राखवानी तेना माटे गेहेनतासु लक्ष्ये काम करवानी अथवा तेनी साथे धंधी करवानी अथवा तेने कोईइडिगत सेवा आपवानी अथवा तेनी पासेथी तेवी सेवा लेवानी ना पाडे अथवा धंधाना सामान्य कम्भमां ने शरते सदरह बाबतो सामान्य रीते करवानां आवती खेय ते शरते येवी कोई बाबत करवानी ना पाडे, अथवा

(ખ) બીજી કોઈ વિકિત સાથે સામાન્ય રીતે પોતે રાખવા જોઈએ તેવા સામાજિક, વ્યાવસાયિક અથવા ધાર્થકીય સંબંધિયી અગ્રણી રહે;

તે વિકિત, એવી બીજી વિકિતનો બહિષ્કાર કરે છે એમ ગણાશે,

સ્પષ્ટીકરણ ૨.—ખંડ (ગ)ના હેતુઓ માટે, કોઈ વિકિત નીચે પ્રમાણે કરે તો તે અસ્પૃષ્યતાના પાલનને ઉતોજન અથવા પ્રોત્સાહન આપે છે એમ ગણાશે :—

(૧) જે તે “અસ્પૃષ્યતા”ની કે કોઈ પણ રૂપમાં તે પાળવાની પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે હિમાયત કરે; અથવા

(૨) જે તે કોઈ પણ રૂપમાં થતા “અસ્પૃષ્યતા”ના પાલનને ઔતિહાસિક, સાન્નિવક કે ધાર્મિક કારણોને આધારે અથવા શાન્તિપ્રથાની કોઈ પ્રાણીલીને આધારે અથવા બીજી કોઈ કારણોને આધારે વાજબી ઠેરવે.

(૧-ક) જે કોઈ સંવિධાનની કલમ ૧૭ હેઠળ “અસ્પૃષ્યતા” નાભૂદ થવાના કારણે કોઈ વિકિતને પ્રાપ્ત થતો કોઈ હક તેણે વાપર્યા બદલ, બદલા કે વેર તરીકે તેના જન-માલ સામે ગુનો કરે, તે, જે તે ગુનો બે વર્ષ કરતાં વધુ મુદ્દતની કેદની શિક્ષાને પાત્ર હોય તો બે વર્ષ કરતાં એથી ન હોય તેટલી મુદ્દતની કેદની તથા દંડની શિક્ષાને, પણ પાત્ર થશે.

(૨) જે કોઈ વિકિત, પોતાની કોમની કે તેના કોઈ વર્ણની કોઈ વિકિતનો “અસ્પૃષ્યતા”નું આચરણ કરવાની ના પાડી હોય અથવા એવી વિકિતનો આ અધિનિયમના હેતુઓ બર લાવવા માટે કોઈ કાર્ય કર્યું હોય તે કારણે,—

(૧) એવી વિકિત, તે કોષ અથવા તેના કોઈ વર્ણના સંભ્ય તરીકે જે હક અથવા વિશેષાધિકાર માટે હકદાર હોય તે હક અથવા વિશેષાધિકાર તે વિકિતને આપવાની ના પાડે, અથવા

(૨) એવી વિકિતને જાતિ બહાર મુકવામાં કશો ભાગ બે,

તે વિકિત એક મહિના કરતાં એથી ન હોય અને છ મહિના કરતાં વધારે ન હોય તેટલી મુદ્દતની કેદની અને એથી એક મહિના એક સાથે રૂપિયા અને વધારેમાં વધારે પાંચસૌ રૂપિયા સુધીના દંડની શિક્ષાને પાત્ર થશે.

ગેરકાયદેસર ફરજિયાત મજૂરી “અસ્પૃષ્યતા”
નું પાલન કરાવે ગણાય.
જ. (૧) જે કોઈ વિકિત, “અસ્પૃષ્યતા” ને કારણે કોઈ વિકિત પાસે કોઈ સફાઈકામ કરાવે કે જાડુ વળાવે અથવા કોઈ મર્દદું ખેસેડાવે અથવા કોઈ પ્રાણીની ચામડી ઉત્સર્વે અથવા નાળ દૂર કરાવે અથવા તેવા પ્રકારનું બીજું કંઈ કામ કરાવે તેણે “અસ્પૃષ્યતા”માંથી ઊભી થતી કોઈ બાધાનું પાલન કરાવેલું ગણાશે.

(૨) જે કોઈ વિકિતને પેટો-કલમ (૧) હેઠળ “અસ્પૃષ્યતા”માંથી ઊભી થતી બાધાનું પાલન કરાવ્યું હોવાનું ગણાતો હોય તે, ત્રણ મહિના કરતાં એથી ન હોય અને છ મહિના કરતાં વધારે ન હોય તેટલી મુદ્દતની કેદની અને એકસૌ રૂપિયા કરતાં એથી ન હોય અને પાંચસૌ રૂપિયા કરતાં વધારે ન હોય તેટલા દંડની શિક્ષાને પણ પાત્ર થશે.

સ્પષ્ટીકરણ :—આ કલમના હેતુઓ માટે ‘ફરજ પાડવી’ એ શબ્દમાં સામાજિક કોઈ બહિષ્કારની ધમકીનો સમાવેશ થાય છે.

અમૃક પ્રસ્તોગ
લાઈસન્સ
રદ કરવા
અથવા
મોકૂદ રાખવા
બાબત.
૮. જે વિકિત કલમ ૬ હેઠળના કોઈ ગુના માટે દોપિત હરી હોય, તે વિકિત જેના એંગે ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય તે વિવસાય, વેપાર, કામકાંધા અથવા રોજગાર એંગે તે સમયે અંમલમાં હોય એવા કાયદા હેઠળ લાઈસન્સ ધરાવતી હોય, ત્યારે તે ગુનાની ઈન્સાફી પ્રર્થિતાથી કરનાર ન્યાયાલય એવો આદેશ કરી શકશે કે તે કલમ મુજબ સદરહું વિકિત જે બીજી શિક્ષાને પાત્ર હોય તે શિક્ષાને બાધ આવ્યા વિના ન્યાયાલયને યોગ્ય લાગે તેટલી મુદ્દત સુધી તે લાઈસન્સ રદ થયેલું અથવા મોકૂદ રાખેલું ગણાશે અને એ રીતે લાઈસન્સ રદ અથવા મોકૂદ રાખવાનો ન્યાયાલયના દરેક હુકમ એવા કોઈ કાયદા હેઠળ લાઈસન્સ રદ કરવાની અથવા મોકૂદ રાખવાની સત્તા ધરવતા અધિકારીએ તે હુકમ કર્યા હોય તેમ આસરકર્તા થશે.

સ્પષ્ટીકરણ.—આ કલમમાં “લાઈસન્સ”માં પરમિત અથવા પરવાનગીનો સમાવેશ થાય છે.

સરકારે
આપેલી
ગ્રાન્ટ પાછી
ઝંગી લેવા
અથવા મોકૂદ
રાખવા બાબત.
૯. સરકાર પાસેથી જમીનની અથવા નાણાંની ગ્રાન્ટ મેળવતા કોઈ જાહેર ઉપાસના-સ્થળ અથવા કોઈ શૈક્ષણિક સંસ્થા કે છાત્રાલયનો મેનેજર અથવા ટ્રસ્ટી આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ ગુના માટે દોપિત હર્યો હોય અને એવી ગુનાસાબિતીનો હુકમ, અપીલ અથવા રિવિજનમાં ફેરફાવવામાં કે રદ કરવામાં આવ્યો ન હોય ત્યારે, સરકાર, પોતાને લાગે કેસના સંજોગો જોતાં એમ કરનું મુનાસિબ છે તો, તે એવી ગ્રાન્ટ પૂરેપૂરી અથવા અંશત: મોકૂદ રાખવાનો અથવા પાછી ઝંગી લેવાનો આદેશ કરી શકશે.

૧૦. ને કોઈ વ્યક્તિના આ અધિનિયમ હેઠળના કોઈ ગુનાનું દુષ્પ્રેરણ કરે તે વ્યક્તિને ગુના માટે હશવેલી શિક્ષાને પાત્ર થશે.

ગુનાનું
દુષ્પ્રેરણ.

સ્પષ્ટીકરણ.—ને રાજ્ય સેવક જાહેરભૂતને આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર થેવા કોઈ ગુનાની તપાસ કરવાનું રાજ્ય ને તેણે આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાં મદદગારી કરી છે રોમ ગણાશે.

૧૦-ક. (૧) હશવેલી રીતે ઘોકસાઈ કર્યા પછી રાજ્ય સરકારને થેવી ખાતરી થાય કે કોઈ વિસ્તારના રહેવાસીઓનો આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈ ગુના સાથે નિસ્બત ધરાવે છે અથવા તે કરવામાં મદદગારી કરે છે અથવા તે ગુનો કરવામાં સંબંધિત વ્યક્તિઓને ચાચાય ચાપે છે અથવા બુનેશ્વર કે ગુનેગારો શોધી કાઢવાની અથવા પકડવા માટે પોતાની સત્તામાંની બધી મદદ ચાપતા નથી અથવા તે ગુનો થયા રંગનો મહત્વનો પુચ્છો દબાવી રાખે છે, તો રાજ્ય સરકાર રાજ્યપત્રમાં જહેરનામાથી થેવા રહેવાસીઓને સામૂહિક દંડ કરી શકશે અને તે ભરવા માટે સંયુક્ત રીતે જવાબદાર હોય તે રહેવાસીઓ વચ્ચે તે દંડ ફણવી શકશે રાને આવી ફણવાણી, આવા રહેવાસીઓનાં પોતપોતાની ચાપકનો સાધનો વિષેના રાજ્ય સરકારના અધિક્રાય મુનિબ કરવી જોઈશે અને આવી કોઈ ફણવાણી કરતી વખતે રાજ્ય સરકાર થેવા દંડનો કોઈ ભાગ અવિભક્ત હિન્દુ કુટુંબ ભરવો રોમ મુકરૂ કરી શકશે:

સામૂહિક
દંડ કરવાની
રાજ્ય
સરકારની
સત્તા.

પરંતુ પેટા-કલમ ઉ હેઠળ કોઈ રહેવાસીઓ આરજ કરી હોય તો તેનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી તેના પૂરતો ફણવેલો દંડ વસુલ કરી શકશે નહિં;

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળનું જહેરનામું, સામૂહિક દંડ કર્યાની બાબત સદરછુ વિસ્તારના રહેવાસીઓની જાણમાં લાવવા માટે તે વિસ્તારમાં દારી પિટાવીને અથવા સંજગો પ્રમાણે રાજ્ય સરકારને ઉત્તમ લાગે તેવી બીજી રીતે બધાર પાડવું જોઈશે.

(૩) (ક) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ, સામૂહિક દંડ કરવાથી અથવા ફણવાણીના હુકમથી નારાજ થયેલી કોઈ વ્યક્તિ, હશવેલી મુદ્દતની અંદર રાજ્ય સરકાર સમક્ષ રથવા તે સરકાર આ રાંધે નિર્દિષ્ટ કરે તેવા બીજા સત્તાધિકારી સમક્ષ થેવા દંડમાંથી મુક્તી મેળવવા માટે અથવા ફણવાણીના હુકમના ફેરફાર માટે :૧૨/ કરી શકશે:

પરંતુ આવી આરજ માટે કશી ફી લઈ શકશે નહિં.

(ખ) રાજ્ય સરકારે અથવા તેણે નિર્દિષ્ટ કરેલ સત્તાધિકારીઓ આરજદારને સુનાવાણીની વાજ વિ તક આપ્યા પણી, પોતાને યોગ્ય દારો તેવો હુકમ કરવો જોઈશે :

પરંતુ આ કલમ હેઠળ માફ કરેલા કે ઘટાડેલા દંડની રકમ કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી વસુલ કરી શકશેનાહિ અને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ વિસ્તારના રહેવાસીઓને કરેલો કુલ દંડ તેટલે અંશે ઘટાડેલા ગણાશે.

(૪) પેટા-કલમ (૩)માં ગમે તે મળકૂર હોય તે છતાં, રાજ્ય સરકાર રાન્યાધિકારીઓ અને નિર્દિષ્ટ કરેલ વ્યક્તિઓના વર્જનાં આવતી ન હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિને પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કરેલો સામૂહિક દંડ અથવા તેનો કોઈ ભાગ ભરવાની જવાબદારીમાટી મુક્તિ આપી શકશે.

(૫) (આવિભક્ત હિન્દુ કુટુંબ સહિત) કોઈ વ્યક્તિને ભરવાના સામૂહિક દંડનો ભાગ ન્યાયાદયે કરેલા દંડની વસુલાત માટે “ઝેન્જરારી કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૭૭”થી હશવેલી રીતે નાણું કે તે ભાગ મેનિસ્ટ્રેટે કરેલો દંડ હોય તેમ વસુલ કરી શકશે.

૧૧. ને કોઈ વ્યક્તિના આ અધિનિયમ હેઠળના કોઈ ગુના માટે અથવા થેવા ગુનાના દુષ્પ્રેરણ માટે રાંગાઉ દોષિત હરી હોય અને થેવા ગુના માટે અથવા તેના દુષ્પ્રેરણ માટે ફરી દોષિત હરે, તે વ્યક્તિ ગુનાસાબિતી થયે,—

ક્રીવારની
ગુના
સાબિતી
માટે
વધુ શિક્ષા
કરવા
બાબત.

(ક) બીજીવારના ગુના માટે ઈ મહિના કરતાં ઓછી ન હોય રને એક વર્ષ કરતાં વધુ ન હોય તેટલી કેદની શિક્ષાને રાને દંડની શિક્ષાને પણ પાત્ર થશે. દંડ બસો રૂપિયા કરતાં ઓછો અને પાંચસો રૂપિયા કરતાં ઓછો અને રોક હજાર રૂપિયા કરતાં વધુ ન હોવો જોઈશે.

અમૃત પ્રસંગે
ન્યાયાદયે
માની લેવા
બાબત.

(ખ) ત્રીજીવારના ગુના અથવા ત્રીજી ગુના પછીના કોઈ ગુના માટે એક વર્ષ કરતાં ઓછી ન હોય અને એ વરસુ કરતાં વધુ ન હોય રને એક વર્ષ કરતાં ઓછો અને રોક હજાર રૂપિયા કરતાં વધુ ન હોવો જોઈશે.

૧૨. આ અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનાતું હોય એવું સોઈ કૃત્ય, કોઈ રાનુસૂચિત જિતના સલય સંબંધમાંકરવામાં આવ્યું હોય, તારે એથી વિરુદ્ધ સાબિત ન થાય તો, ન્યાયાદયે માની બેવું જોઈશે કે એવું કૃત્ય “અસ્પૃષ્યતા”ને કારણે કરવામાં આવ્યું છે.

દીવાની
ન્યાયાલયનો
હક્કમની
મર્યાદા.

કંપનીઓએ
કરેલ ગુન
બાબત.

શુદ્ધભુદ્ધિયો
લાયિકા
પગલાંને
રક્ષણ.

ગુના પોલીસ
અધિકારના
અનેસંભાળન
ઈન્સાફી
કાર્યવાહી
થઈ થકે રેવા
ડોચા
બાબત.

“અસ્પૃશ્યતા”
નાબુદ્ધ થતા
ઉપસ્થિત
થતા હક્કોનો,
સંભાળન
વ્યક્તિત્વનો
બાબતથી થકે
તે સુનિશ્ચિત
કરવાની
ચાલ્ય
સરકારની
ફરજ.

૧૩. (૧) કોઈ દાવામાં કરવામાં આવેલો હક્કાવો અથવા કોઈ હક્કમનામું કે હુકમ કરવાનું અથવા કોઈ હુકમનામાંની અથવા હુકમની પૂરી કે અંશનાં બજાવણી કોઈપણ પ્રકારે આ અધિનિયમની લોગવાઈ ઓથે વિનુદ્ધ હોય, તો કોઈ દીવાની ન્યાયાલય એવો દાવો સ્વીકારી શક્યો નહિ અથવા એવી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શક્યો નહિ અથવા એવું હુકમનામું કે હુકમ કરી શક્યો નહિ અથવા એવી બજાવણી કરી શક્યો નહિ.

(૨) કોઈ બાબતનો ન્યાયનિર્ણય કરતો વખતે અથવા કોઈ હુકમનામું કે હુકમની બજાવણી કરતી વખતે કોઈપણ ન્યાયાલય “અસ્પૃશ્યતા”ને કારગે કોઈ વ્યક્તિને બાધાનો ભોગ બનાવતી રૂંક અથવા પ્રથા માન્ય રાખી શક્યો નહિ.

૧૪. (૧) આ અધિનિયમ મુજબ ગુનો કરનાર વ્યક્તિ જો કોઈ કંપની હોય તો ગુનો કરવામાં આવ્યો હોય તે વખતે કંપનીના કાર્યાંથી વાતના માટે કંપનીનો હવાચો ધરાવતા અને કંપનીને જવાબદાર હોય તેનો દરેક વ્યક્તિ તે ગુના નાટે દોપિત છે એવા ગણાયે અને તેની સામે કામ ચલાવી શકાયે અને તે જનુસાર તેને શિક્ષા કરી શકાયે :

પરંતુ જો એવી વ્યક્તિ સાબિત કરે કે સદરહુ ગુનો તેની જાણ બાદા કરવામાં આવ્યો હોય અથવા એવો ગુનો થતો અટકાવતા તેણે તમાર કાયણ રાખી ડીનો તો આ પેટો-કલમના કોઈપણ મજકૂરથી તે વ્યક્તિ કોઈ શિક્ષાને પાત્ર હોય નહિ.

(૨) પેટો-કલમ (૧)માં ગમે તે મજકૂર હોય તે છતાં, આ અધિનિયમ હેઠળનો કોઈ ગુનો સદરહુ કંપનીના કોઈ ડિરેક્ટર અથવા મેનેજર, સેકેટરી અથવા બીજા અધિકારીની સંમતિથી કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે એવા ડિરેક્ટર, મેનેજર, સેકેટરી અથવા બીજા અધિકારીને પણું સદરહુ ગુના માટે દોપિત ગણાવવામાં આવશે અને તેની સામે કામ ચલાવી શકાયે અને તે અનુસાર તેને શિક્ષા કરી શકાયે.

સ્પાન્ટીકશણ.—આ કલમના હેતુઓ માટે,—

(ક) “કંપની” એટલે કોઈપણ સંસ્થાપિત મંડળ અને તેમાં કોઈપણ પેઢી અથવા વ્યક્તિઓના અન્ય મંડળનો સમાવશે થાય છે; અને

(ખ) કોઈ પેઢીના સંબંધમાં “ડિરેક્ટર” એટલે પેઢીનો ભાગીદાર.

૧૪-ક. (૧) આ અધિનિયમ હેઠળશુદ્ધભુદ્ધિયો કરેલા અથવા કરવા ધારેલા કોઈ કાર્ય માટે, કેન્દ્ર સરકાર કે રાજ્ય સરકાર સામે કોઈ દાવો, ફરિયાદ કે બીજી કાનૂની કાર્યવાહી થઈ શક્યો નહિ.

(૨) આ અધિનિયમ હેઠળ શુદ્ધભુદ્ધિયો કરેલા અથવા કરવા ધારેલા કોઈ કાર્યથી થયેલ કે થચાનો સંભવ હોય તેવો કોઈ નુકસાનો માટે કેન્દ્ર સરકાર કે રાજ્ય સુરકાર સામે કોઈ દાવો કે બીજી કાનૂની કાર્યવાહી થઈ શક્યો નહિ.

૧૫. (૧) “ફોન્ડારી કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૭૩”માં ગમે તે મજકૂર હોય તે છતાં, આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર દરેક ગુના પોલીસ-અધિકારનો રહેશે. અને તે ઓછામાં ઓછી જાણ મહિના કરતાં વધારે હોય તેટબી મુદ્દતની કેદી શિક્ષાને પાત્ર હોય તે સિવાય, તેવા દરેક ગુના માટે, પ્રથમ વર્ગના જાયાદિશિયલ મેન્જિસ્ટ્રેટ અથવા મેન્ટોપોલિટન વિસ્તારમાં મેન્ટોપોલિટન મેન્જિસ્ટ્રેટ સદરહુ અધિનિયમમાં નિર્દેશ કરેલી કાર્યરીતિ અનુસાર, સંક્ષિપ્ત રીતે ઈન્સાફી કાર્યવાહી કરી શક્યો.

સન
૧૯૭૪
નો
૨ાં.

(૨) “ફોન્ડારી કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૭૩”માં ગમે તે મજકૂર હોય તે છતાં, કોઈ રાજ્યસેવકે પોતાની સરકારી સેવા બજાવતી વેગા કામ કરતી વખતે અથવા તે કામ કરતો હોવાનું અભિપ્રેત હોય, ત્યારે આ અધિનિયમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર હોય તેવા ગુનામાં મદદગારી કર્યાના ગુનો કર્યો હોવાનું કહેવાનું હોય, ત્યારે કોઈ ન્યાયાલયી નીચેનાની પૂર્વમન્જૂરી સિવાય મદદગારીનો તે ગુનો વિચારણામાં વઈ શકાયે નહિ.—

સન
૧૯૭૪
નો
૨ાં.

(ક) સંબન્ધના કાર્યોના સંબંધમાં કામે રાખેલી વ્યક્તિની બાબતમાં, કેન્દ્ર સરકારની; અને

(ખ) રાજ્યના કાર્યોના સંબંધમાં કામે રાખેલી વ્યક્તિની બાબતમાં, રાજ્ય સરકારની.

૧૫-ક. (૧) કેન્દ્ર સરકાર આ અર્થે કરે તેવા નિયમોને અધીન રહીને રાજ્ય સરકારે “અસ્પૃશ્યતા” નાબુદ્ધ થતા ઉપસ્થિત થતો હક્કોનો લાભ “અસ્પૃશ્યતા” માંથી ઉભી થતી કોઈ બાધાને પાત્ર બનતી વ્યક્તિઓને ઉપલબ્ધ થાય અને તેઓ તેનો લાભ વે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે જરૂરી હોય તેવા પગલાં બેવાં જોઈશે.

(૨) ખાસ કરીને અને પેટા-કડમ (૧) ની જેગવાઈઓની વ્યાપકતાને બાધચાલ્યા વિના, એવાં પગલાંમાં રૂબની બાબતો સમાવિષ્ટ કરી શકશે—

(૧) “અસ્પૃષ્ટચા” માંથી ઉપસ્થિત થતી કોઈ ભાધાને પાત્ર બનતી વ્યક્તિઓ જાવા હકોનો લાભ લઈ શકે તે માટે તેઓને અનુની સહાય સહિત પૂર્તી ભૂલિધાની જેગવાઈ કરવા બાબત;

(૨) આ અધિનિયમની જેગવાઈઓના ઉલ્લંઘન માટેની ફરિયાદની કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા તેના ઉપર દેખરેખ રાખવા માટે અધિકારીઓની નિમણુક બાબત;

(૩) આ અધિનિયમ હેઠળના ગુન્ઝૂલોની ઈન્સાફી કાર્યવાહી માટે ખાસ ન્યાયાલયો સ્થાપવા બાબત;

(૪) એવાં પરલાં નક્કી કરવા અથવા તેમનો રામલ કરવામાં રાજ્ય સરકારને મદદ કરવા સર્વ રાજ્ય સરકારને યોગ્ય લાગે તેવી યોગ્ય કલાકો સમિતિઓ સ્થાપવા બાબત;

(૫) આ અધિનિયમની જેગવાઈઓના બહેતર અભિવ્યક્તિ માટે પગલાં સૂચવાના ઉદ્દેશથી આ અધિનિયમની જેગવાઈઓના અભિવ્યક્તિ મુદ્દી સરવે માટે જેગવાઈ કરવા બાબત;

(૬) જ્યાં વ્યક્તિઓ “અસ્પૃષ્ટચા” માંથી ઉપસ્થિત થતી કોઈ ભાધાને પાત્ર થતી હોય તેવા વિસ્તારોને પિછાળી વેવા બાબત કરે જાવાની એવી ભાધાનું ખાતરીપૂર્વક નિદરાશું થાય તેવા પગલાં અંપનાવવા બાબત.

(૩) કેન્દ્ર સરકારે પેટા-કડમ (૧) હેઠળ રાજ્ય સરકારે તીવેલાં પગલાંનું સંકલન કરવા માટે જરૂરી હોય તેવાં પગલાં વેવાં જોઈશ.

(૪) કેન્દ્ર સરકારે આ કલમની જેગવાઈઓ અનુસાર પોતે તેમજ રાજ્ય સરકારે લીધેલાં પગલાં અંગેનો રિચર્ડ દર વર્ષે સંચદન ગુહના મેજ ઉપર મૂકવો જોઈશ.

૧૬. આ અધિનિયમનાં સ્પષ્ટ રીતે હૃતયાં હોય તે જિવાય, આ અધિનિયમની જેગવાઈઓ, તે સમયે અખાલમાં હૃત તેવા બીજી કોઈ કાયદામાં અથવા એવા કાયદાની રૂપે અસરકર્તા હોય જેવી કોઈ રૂપી, અથવા પ્રથા અથવા વ્યખમાં અથવા કોઈ ન્યાયાવયના કે બીજી સત્તાપિકારીના હુકમનામા કે હુકમમાં, તેની સાથે રસંગત હોય તેવો ગમે તે અનુકૂળ હોય તે છતાં, અસરકર્તા રહેશે.

આ અધિનિયમની બોજા
કાયદાઓ
ઉપર
સર્વેપરિતા.

ગુનેગાર
પોબેશન
અધિનિયમ,
૧૯૪૮ ચોટ
વરસની
ઉપરની
વ્યક્તિઓને
લાગુ ન
પડવા
બાબત.

નિયમો
કરવાની
સત્તા.

૧૬-૧. (૧) કેન્દ્ર સરકાર રાજ્યાત્મકાં જાહેરનામાથી આ અધિનિયમની જેગવાઈઓ પારદૂપાડવા નિયમો કરી શકો;

(૨) આ અધિનિયમ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારે કરેલો દરેક નિયમ, તે કરવામાં જાવે તે પછી, બનતી તરફથી સંયદની બેંક ચાનું હોય તારે તો દરેક ગૃહ દેશમાં એક જ સત્ત્રમાં અથવા લાગવાના બે કે તેથી રૂપારે સત્ત્રોમાં મળીને કું કોણ દિગની સુંદર યુદ્ધી મુક્કો જરૂરો અને તે ઉપર્યુક્ત સત્ત્ર કે લાગવાટ સત્ત્રો પછી આપતું જત્ર પુરું ચાંચાં પડેંનાં બન્નો ગુણે નિયમપણો ફેરફાર અથવા સંમત થાય અથવા બન્ને ગુણે જેમણે સંમત થાય કે તે નિયમ કરવો જોઈ રહેં નહિએ તો તે નિયમ નારપછી, યથા પ્રશંસન એવા ફેરફાર કરેલા સ્વરૂપમાં જ અભિવ્યક્તિ રહેશે અથવા અધિકારીને રહેણે નહિએ, પરંતુ તેવો કોઈ ફેરફાર થવાથી કે રૂઢ થવાથી તે નિયમ હેઠળ અગાઉ કરેલ અર્થી કાયદેસરાને લાય આપણો નહિ.

૧૭. અનુભૂષિતાનિર્દિષ્ટ કરેવા અધિનિયમનો જેટલે અંગે તે અધિનિયમનો અથવા તેની કોઈ જેગવાઈઓ, આ અધિનિયમને અથવા તેની કોઈ જેગવાઈઓને તત્ત્વમાન હોય અથવા તેનાથી વિસંગત હોય તેટલે જાંશે, આપણી રૂઢ કરવામાં જાવે છે.

૨૬ કરવા
બાબત.

अनुसूचि

(जुलाई क्रम १७)

१. बिहार उरिजन (नागरिक बाधा-नाभूदी) अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो बिहारनो १८मो अधिनियम).
२. मुंबई उरिजन (सामाजिक बाधा-नाभूदी) अधिनियम, १८४९ (सन १८४७नो मुंबईनो १०मो अधिनियम).
३. मुंबई उरिजन मंटिर प्रवेश अधिनियम, १८४७ (सन १८४७नो मुंबईनो उपमो अधिनियम).
४. मध्यप्रांत अने वराड अनुसूचित जितियो (नागरिक बाधा-नाभूदी) अधिनियम, १८४७ (सन १८४७नो मध्यप्रांत अने वराडनो २४मो अधिनियम).
५. मध्यप्रांत अने वराड मंटिर प्रवेश अधिकार अधिनियम, १८४७ (सन १८४७नो मध्यप्रांत अने वराडनो ४१मो अधिनियम).
६. पूर्व गंगाब (धार्मिक अने सामाजिक बाधा नाभूदी) अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो पूर्व गंगाबनो १६मो अधिनियम).
७. मद्रास नागरिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो मद्रासनो २९मो अधिनियम).
८. ओरिस्सा नागरिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, १८४९ (सन १८४६नो ओरिस्सानो ११मो अधिनियम).
९. ओरिस्सा मंटिर प्रवेश अधिकार अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो ओरिस्सानो ११मो अधिनियम).
१०. संयुक्त प्रान्त नागरिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, १८४७ (सन १८४७नो संयुक्त प्रान्तनो १४मो अधिनियम).
११. पश्चिम बंगाल हिन्दु सामाजिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो पश्चिम बंगालनो ३७मो अधिनियम).
१२. हैद्राबाद उरिजन मंटिर प्रवेश रेझुलेशन, १८५८ ई. (इसली १८५८नो नंबर ८५मो).
१३. हैद्राबाद उरिजन (सामाजिक बाधा-नाभूदी) रेझुलेशन, १८५८ ई. (इसली १८५८नो नंबर ८५मो).
१४. मध्य भारत उरिजन बाधा-नाभूदी विधान, संवत २००५ (सन १८४८नो मध्य भारतनो अधिनियम नंबर १५मो).
१५. नागरिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, १८४७ (सन १८४७नो महेश्वरनो ४२मो अधिनियम).
१६. महेश्वर मंटिर प्रवेश अधिकार अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो महेश्वरनो १४मो अधिनियम).
१७. गोराट उरिजन (सामाजिक बाधा-नाभूदी) वट्ठुकम, (सन १८४८नो ४०मो).
१८. ग्रावण्डोर-कोयीन नागरिक बाधा-नाभूदी अधिनियम, ११२८ (सन ११२८नो ग्रावण्डोर-कोयीननो ८मो अधिनियम).
१९. ग्रावण्डोर-कोयीन मंटिर प्रवेश (बाधा-नाभूदी) अधिनियम, १८५० (सन १८५०नो ग्रावण्डोर-कोयीननो २७मो अधिनियम).
२०. कुर्ग अनुसूचित जितियो (नागरिक अने सामाजिक बाधा-नाभूदी) अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो कुर्गनो १६मा अधिनियम).
२१. कुर्ग मंटिर प्रवेश अधिकार अधिनियम, १८४८ (सन १८४८नो कुर्गनो २८मा अधिनियम).